

Anna Równy
Konsultant metodyczny
Fundacja Legalnej Kultury

„Legalna Kultura” w bibliotece

Streszczenie: Autorka przedstawia projekt Fundacji Legalna Kultura, który ma promować – wśród użytkowników sieci – legalne wykorzystanie zasobów kultury.

Słowa kluczowe: kultura polska, prawo autorskie

Otwarte zasoby stanowią obecnie przedmiot badań Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji. Opracowywany przez zespół ekspertów projekt ustawy o otwartych zasobach publicznych ma w założeniu przyczynić się do rozwoju dwu istotnych sfer życia publicznego: sfery kultury i sfery nauki. Fundacja Legalna Kultura, która od początków promuje wartościowe legalne źródła oparte na wolnych licencjach i funkcjonujące w domenie publicznej, także uczestniczy w konsultacjach przy tworzeniu ustawy wspomagającej proces otwierania zasobów wiedzy i kultury za pośrednictwem Internetu.

Wprowadzeniem w życie powyższej ustawy zainteresowane są również biblioteki, nie tylko naukowe, działające przy wyższych uczelniach, ale również publiczne, pedagogiczne i szkolne. Uregulowany ustawą dostęp do badań i tekstów naukowych, przyczyni się do rozwoju nauki w Polsce, zwiększy szanse edukacyjne społeczeństwa, umożliwi samokształcenie obywateli. Nie należy zapominać również o kompetencjach kulturowych, które obywatel może kształtować poprzez kontakt z niedostępnymi lub zapomnianymi utworami, stanowiącymi cenne zasoby kultury udostępniane przez zainteresowane instytucje w Polsce. Już dziś wiele instytucji państwowych, kulturalnych czy organizacji rządowych i pozarządowych udostępnia swoje zasoby na wolnych licencjach, przyczyniając się tym samym do idei związanych z otwartą nauką i legalną kulturą w Internecie.

Misja Legalnej Kultury

Kultura to przestrzeń, w której żyjemy. To wspólnota, w której twórcy nie istnieją bez odbiorców, a odbiorcy kultury nie istnieją bez tych, którzy ją tworzą. Projekt „Legalna Kultura” powstał po to, aby uświadomić wszystkim, że sposób, w jaki korzystamy z kultury ma na nią ogromny wpływ. Pokazuje, jak ważna jest zgoda odbiorców na korzystanie z legalnych źródeł. Legalne źródła będą dostępne tylko wtedy, gdy będzie miał kto z nich korzystać. Bez akceptacji społecznej, nie będą one mogły powstawać. Dlatego tak ważne jest, aby wszyscy uświadomili sobie własną istotną rolę w obiegu kultury.

Zespół projektowy „Legalnej Kultury” prowadzi działalność edukacyjną: przez udostępnianie na stronie internetowej informacji o wolnych zasobach (<http://legalnakultura.pl/pl/strefa-edukacji>¹), prowadzi organizuje szkolenia z zakresu prawa autorskiego i wolnych licencji, opracowuje propozycje lekcji dla szkół z zakresu edukacji medialnej,

¹ Wszystkie odesłania do stron internetowych zawierają wersję aktualną w dn. 18.01.2014 r.

filmowej i zagadnień związanych z prawem autorskim (plagiat, domena publiczna, dozwolony użytek). Organizuje także warsztaty dla nauczycieli, bibliotekarzy, uczniów i studentów.

Partnerami strategicznymi projektu „Legalna Kultura” są Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Polski Instytut Sztuki Filmowej. Kampanię wspiera 25 instytucji, ponad 40 partnerów medialnych, zapewniając wsparcie merytoryczne, rzeczowe i promocyjne. Informacje o partnerach projektu i dotychczasowych działaniach są dostępne na stronie <http://www.legalnakultura.pl/pl/legalna-kultura/partnerzy/>.

Cele kampanii „Legalna Kultura”

- promowanie legalnych źródeł kultury – tworzenie wspólnie z internautami bazy legalnych źródeł na stronie www.legalnakultura.pl,
- tworzenie wspólnoty twórców i odbiorców,
- kreowanie mody na świadome uczestnictwo w kulturze, nierozłącznie związane z korzystaniem z legalnych źródeł kultury,
- popularyzowanie cyfryzacji zasobów publicznych,
- umożliwienie odbiorcom kultury znalezienia odpowiedzi na pytania dotyczące praw autorskich, własności intelektualnej, ochrony wizerunku,
- propagowanie ochrony własności intelektualnej i postulowanie stosowania prawa wobec tych, którzy zarabiają na nielegalnym rozpowszechnianiu dóbr kultury.

Baza legalnych zasobów

Fundacja przygotowała bazę zasobów zatytułowaną „Legalne Źródła” (www.legalnakultura.pl/pl/legalne-zrodla). Zawiera ona spis serwisów internetowych, które udostępniają dobra kultury, przestrzegając praw autorskich.

Il. 1. Zrzut ekranowy ze stron projektu „Legalna Kultura”
Źródło: <http://www.legalnakultura.pl/pl>. © Fundacja Legalna Kultura.

Za najbardziej otwarte dla społeczeństwa zasoby można uznać te, które gromadzą zasoby oparte na wolnych licencjach. Są one podzielone na siedem kategorii: Filmy, Muzyka, Książki, Prasa, Muzea Galerie Archiwa, Gry, Fotografia.

„Legalna Kultura” dla kultury

W ramach projektu „Legalna Kultura” prowadzi się kampanię pozytywną. Ma ona kształtować poczucie odpowiedzialności za kulturę i budować świadomość społeczną w nowej cyfrowej rzeczywistości. Nie piętnuje, lecz wskazuje korzyści płynące z czerpania zasobów kultury z legalnych źródeł. Autorka projektu – Kinga Jakubowska – rozumie postulat „Legalnej Kultury” jako propagowanie stylu życia. Uważa, że *w rzeczywistości, w której korzystanie z nowych technologii stało się codziennością, warto kształtować w użytkownikach Internetu takie postawy*².

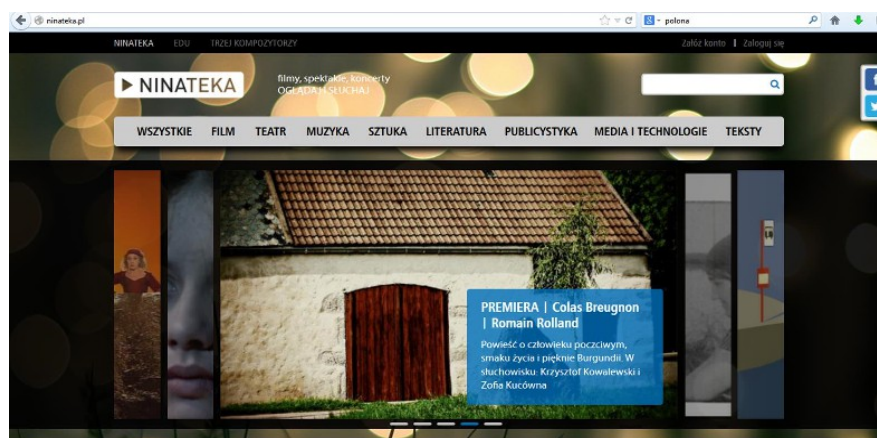

Il. 2. Plakat ze strony projektu „Legalna Kultura”
Źródło: <http://www.legalnakultura.pl/pl>. © Legalna Kultura.

Legalne źródła dla bibliotek

Proponowane na stronach projektu zasoby można podzielić na cztery grupy tematyczne uwzględniające szeroko pojęte zainteresowania kulturowe: film, muzyka, fotografia i sztuka (muzea, galerie).

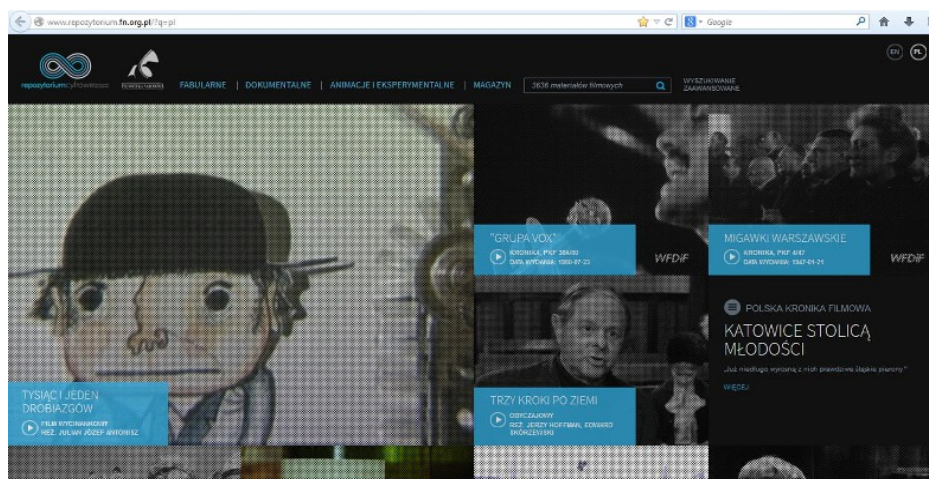
Film

Il. 3. Zrzut ekranowy strony głównej Ninateki
Źródło: <http://www.ninateka.pl/> © Narodowy Instytut Audiowizualny.

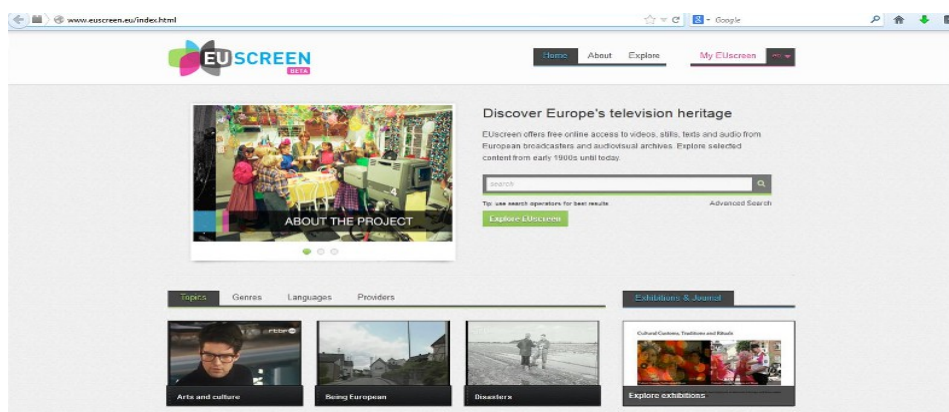
²Opinia wyrażona w trakcie rozmowy z autorką artykułu.

Ninateka (<http://www.ninateka.pl/>) – biblioteka multimedialna Narodowego Instytutu Audiowizualnego, który udostępnia pliki audio (słuchowiska radiowe, wywiady), wideo (filmy fabularne, dokumentalne, animowane) wraz z transkrypcją, audiodeskrypcją, uwzględniając potrzeby osób niesłyszących i słabosłyszących oraz niewidomych i niedowidzących. Dostęp do serwisu ma każdy użytkownik Internetu.

Il. 3. Zrzut ekranowy strony głównej Repozytorium Cyfrowej Filmoteki Narodowej
Źródło: www.repozytorium.fn.org.pl. © Filmoteka Narodowa.

Repozytorium Cyfrowe Filmoteki Narodowej (www.repozytorium.fn.org.pl) to serwis upowszechniający dziedzictwo filmowe w otwartym Internecie. Zawiera przedwojenne polskie filmy fabularne w całości, fragmenty powojennych filmów fabularnych, bogatą kolekcję przedwojennych i powojennych kronik filmowych. Materiały można oglądać online bez konieczności logowania.

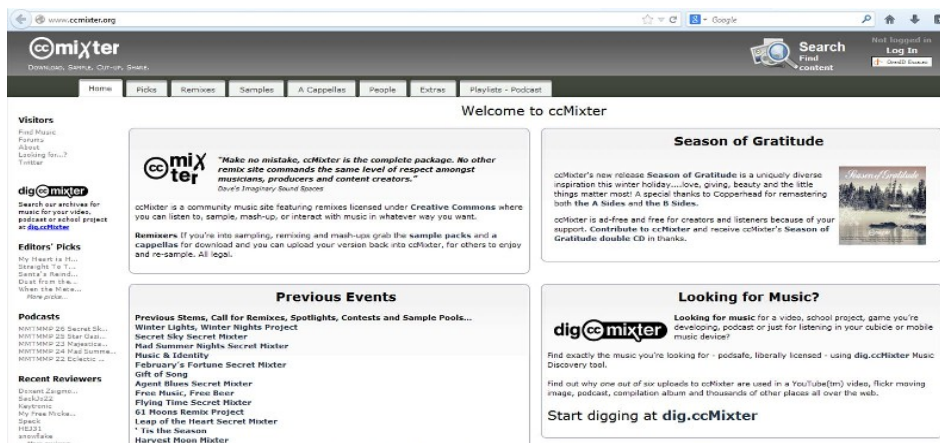

Il. 4. Zrzut ekranowy strony głównej EUSCREEN
Źródło: www.euscreen.eu/index.html © Projekt EUSCREEN.

EUSCREEN (www.euscreen.eu/index.html) to serwis gromadzący dorobek telewizyjny krajów członkowskich Unii Europejskiej, który umożliwia przeszukiwanie ponad 30 tys.

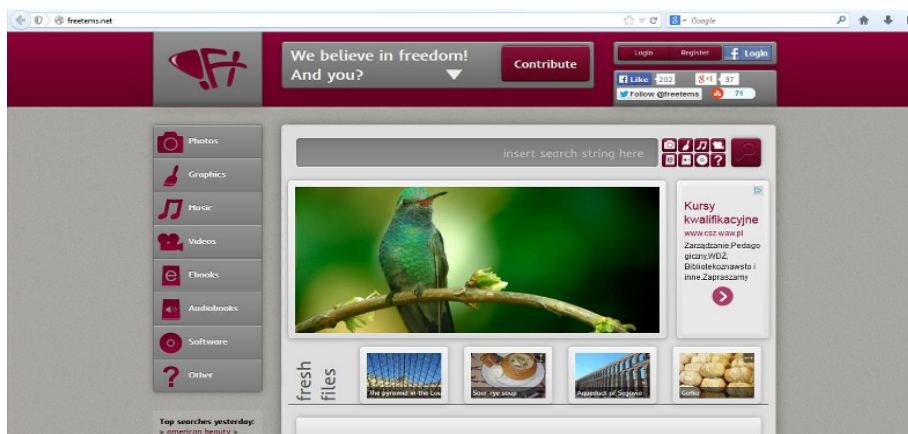
materiałów telewizyjnych według kategorii takich jak: reklama, katastrofy, przyroda, styl życia. Jego celem jest dokumentacja europejskiej różnorodności kulturowej oraz zachowanie filmowego dorobku krajów europejskich.

Muzyka

Il. 4. Zrzut ekranowy strony głównej CCmixter. CC BY-NC
Źródło: www.ccmixer.org.

CCmixter (www.ccmixer.org) to serwis muzyczny, w którym artyści mogą udostępniać własne nagrania do pobrania na licencji Creative Commons. Z licencji wynika, że można je przetwarzać, samlpować (czyli wykorzystywać fragmenty utworów muzycznych w innym utworze) i dzielić się nimi z publicznością.

Il. 5. Zrzut ekranowy strony głównej Freetems.net. CC0
Źródło: www.freetems.net.

Freetems.net (www.freetems.net) to serwis gromadzący i udostępniający materiały na wolnych licencjach CC0 utworów, które zostały przekazane do domeny publicznej przez autorów (przez zrzeczenie się egzekwowania praw autorskich majątkowych). Serwis

umożliwia użytkownikom udostępnianie własnej twórczości na tej licencji, pozwalając odbiorcom na nieograniczone, legalne i darmowe korzystanie z udostępnionych zasobów.

Il. 5. Zrzut ekranowy strony głównej JAMENDO
Źródło: www.jamendo.com © JAMENDO S.A.

Jamendo (www.jamendo.com) to największy na świecie serwis z bezpłatną muzyką. Artyści mogą dzielić się swoimi utworami z miłośnikami muzyki, a zawodowcy znajdą tu muzykę do projektów komercyjnych, co z kolei zapewnia artystom dochody. Cały katalog (ponad 400 tys. utworów) jest upowszechniany na licencjach Creative Commons, czyli artyści publikujący swoją muzykę zachowują do niej prawa, a użytkownicy mogą korzystać z niej za darmo na różnych warunkach.

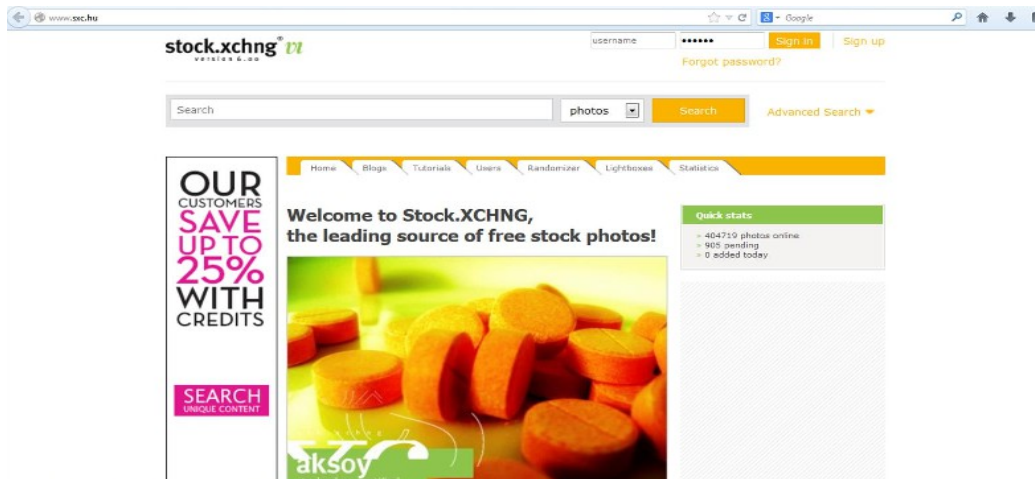
Fotografia

Il. 6. Zrzut ekranowy strony głównej Archiwum FotoKarta
Źródło: www.jamendo.com © Ośrodek Karta.

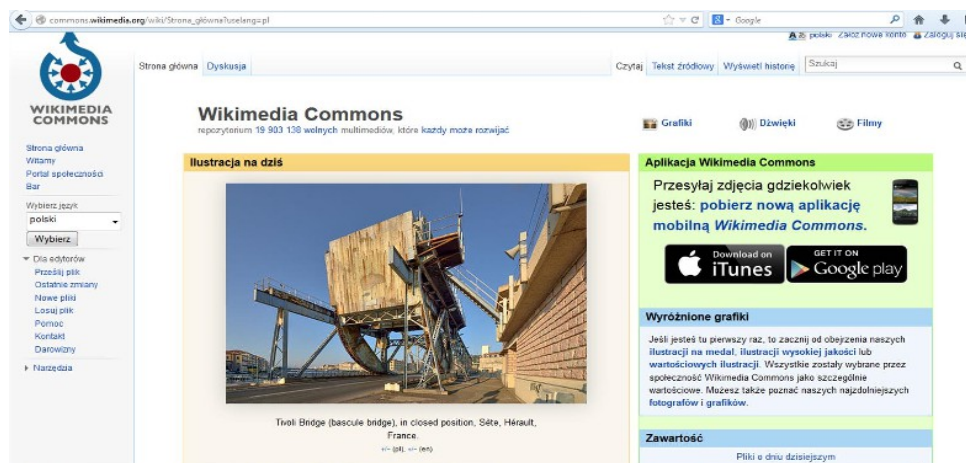
Archiwum Fotograficzne Ośrodka KARTA (www.foto.karta.org.pl) gromadzi i opracowuje fotografie z zakresu historii społecznej XX w. z terenu Polski i Europy Środkowo-Wschodniej, ratuje zagrożone zbiory oraz udostępnia i upowszechnia zgromadzone kolekcje. Zasób szacowany jest na ponad 190 tys. obiektów – są to fotografie w formie pozytywów, negatywów, zdjęcia w albumach, pliki cyfrowe,

pochodzące nie tylko ze zbiorów fotoreporterów, ale również albumów rodzinnych, fotoamatorów, środowisk opozycyjnych.

Il. 7. Zrzut ekranowy strony głównej Stock.XCHNG
Źródło: www.sxc.hu © HAAP Media Ltd.

Serwis fotograficzny Stock.XCHNG (www.sxc.hu) – serwis zawiera prawie 405 tys. zdjęć uporządkowanych tematycznie. Fotografie są dostępne na stronach serwisu za darmo, ale wszystkie prawa są zastrzeżone. Warunki prawne *standard restrictions* dokładnie określono na stronie http://www.sxc.hu/help/7_2. Serwis daje zarejestrowanym użytkownikom możliwość pobierania i legalnego wykorzystywania fotografii z koniecznością podpisania autora i źródła.

Il. 8. Zrzut ekranowy strony głównej Wikimedia Commons. CC BY-S.A.
Źródło: www.commons.wikimedia.org.

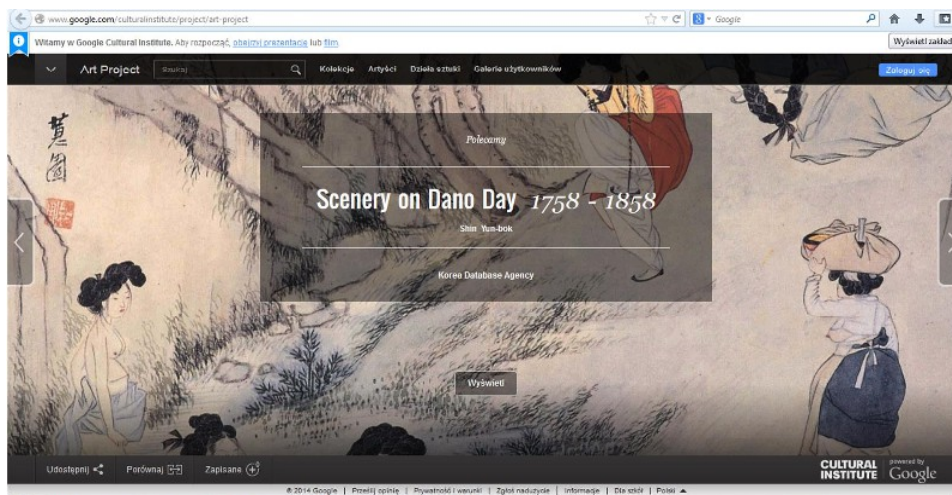
Repozytorium Multimediiów Wikimedia Commons (www.commons.wikimedia.org) to darmowe repozytorium, wykorzystujące taką samą technologię jak Wikipedia. Każdy internauta może umieszczone tu pliki, kopiować, wykorzystywać i modyfikować, podając źródło i autora oraz zachowując te same wolne licencje dla dzieł pochodnych. Prawie 20 tys. plików (fotografie, grafiki, filmy i dźwięki) objętych jest licencją Creative Commons Uznanie Autorstwa/Na tych samych warunkach.

Sztuka (muzea, galerie)

Il. 9. Zrzut ekranowy strony głównej Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
Źródło: © Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie.

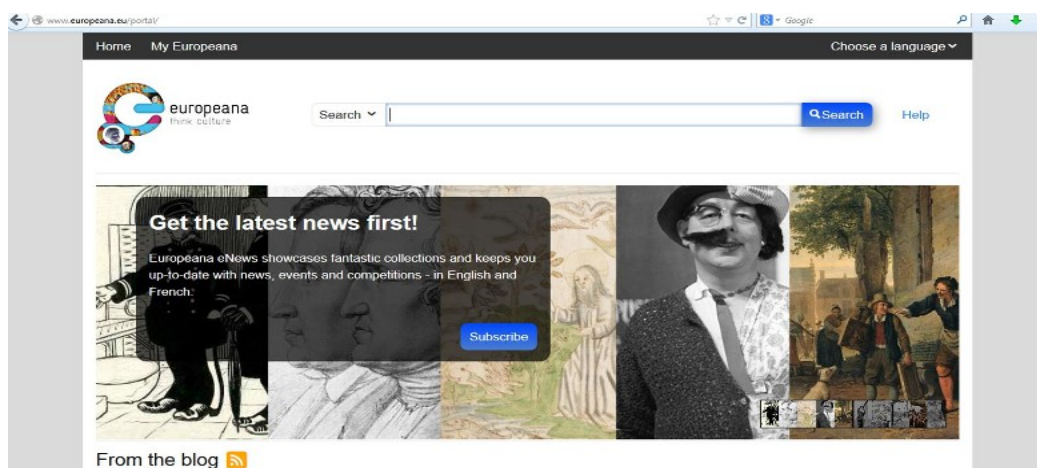
Filmoteka Muzeum Sztuki Nowoczesnej (www.artmuseum.pl/filmoteka) to projekt cyfryzacji i udostępniania filmów tworzonych przez polskich artystów z zakresu sztuk wizualnych w XX i na początku XXI w. Jest to projekt badawczy i edukacyjny poświęcony medialnemu wymiarowi sztuki polskiej. Można tu znaleźć video-arty m.in. Katarzyny Kozyry, Zofii Kulik, Zbigniewa Libery, Józefa Robakowskiego, Wilhelma Sasnala, Franciszki i Stefana Themersonów, Artura Żmijewskiego i innych.

Il. 10. Zrzut ekranowy strony głównej Google Cultural Institute
Źródło: www.googleartproject.com © Google.

Google Art Project (www.googleartproject.com) to aplikacja umożliwiająca wirtualne spacerunki po muzealnych salach 17 instytucji na świecie, które przystąpiły do projektu, m.in. galerii: Uffizzi we Florencji, National Gallery w Londynie, Muzeum van Gogha w Amsterdamie czy Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku. Korzystając z technologii

StreetView, opracowano wirtualne panoramy pozwalające na obrót o 360° widoków poszczególnych galerii. Obrazy można więc oglądać w ich naturalnym środowisku – na muzealnych ścianach.

Il. 11. Zrzut ekranowy strony głównej Europeany
Źródło: www.europeana.eu © Europeana.

Europeana (www.europeana.eu) – europejski serwis kulturalny Europeana łączy cyfrowe zasoby krajów unijnych. Zawiera bazy i adresy poszczególnych krajowych instytucji kultury. Można pod tym adresem obejrzeć cyfrowe wystawy, stworzone z europejskich zasobów.

Podsumowanie

Wszystkie zaproponowane zasoby udostępniane są bezpłatnie, najczęściej bez konieczności logowania się. O wyborze serwisów na potrzeby artykułu zdecydowała dostępność, łatwość w obsłudze i wartość kulturowa zamieszczonych tam plików. Więcej polskich i światowych serwisów opartych na otwartych zasobach można znaleźć na stronie www.legalnakultura.pl w zakładce Legalne Źródła.

Kampania „Legalna Kultura” kształtuje poczucie odpowiedzialności za kulturę w cyfrowej rzeczywistości, promuje korzystanie z legalnych źródeł kultury. Dlatego jednym z priorytetów projektu jest tworzenie „Bazy Legalnych Źródeł”. Nasze działania kierujemy do wszystkich, którym na kulturze po prostu zależy. Bo niezależnie od tego, co nas dzieli, może nas połączyć wspólny cel – wsparcie artystów i ich twórczości. Nie tylko twórcy i producenci odpowiadają za ich dostępność, legalne źródła będą w sieci wyłącznie wtedy, gdy będzie miał kto z nich korzystać. Bo tylko za przyzwoleniem społecznym rynek kultury może rozwijać się i istnieć – im więcej będzie legalnych źródeł dostępu, tym taniej będzie można z nich korzystać. Dlatego staramy się, aby wszyscy uświadomili sobie własną istotną rolę w obiegu kultury.